

papper. Zoli som på grund av detta fästade på papper blir förskjuten av sin släkt. De gillar inte att gadzo försöker göra henne till poet, att hon skriver på romani och röjer sitt folks hemligheter, de som bevarats i årtusenden.

Ensam i världen påbörjar Zoli den vandring genom Europa som, på osäkra och helt litterära vägar, ska föra henne raka vägen in i vår tid.

En sak som förbryllat mig de senaste åren är hur den postkoloniala teoribildningen verkar ha slagit igenom bland engelskspråkiga, vita och medelålders, manliga författare. "The great, white male" är sannerligen på utdöende, i alla fall som berättarjag. I hans ställe har vi fått spåda Dickensläsande Söderhavsjäntor, som i Lloyd Jones bästsäljande "Att tro på Mister Pip", tonåriga flerbarnsmammor i Afrika eller, som i McCanns fall, denna romska kvinna.

FAST MCCANN KANSKE har sina orsaker. Han är en av få berömda irländska författare som inte skriver om Irland – men så är han också bosatt i New York. Hans böcker har ofta ett dokumentärt drag, som den senaste romanen "Dansare"; ett slags poetisk, biografisk berättelse om mästaren Rudolf Nurejvs liv och karriär. Sådana romaner kan vara förskräckliga, ett slags biokitsch, men i McCanns händer blev "Dansare" ett dokument över något skört och undanligande, en levnadsteckning som splittrats i tusen fragment och just därför kändes mycket övertygande.

"Zoli" ger oss mer av samma sak, vilket inte är det sämsta. Här är det kanske inte så mycket en enda människas levnadsöde utan flera som ligger till grund för berättelsen, och om jag hade vänt mig direkt till författaren och frågat vad han är ute efter, räknar jag med att han skulle ha svarat att han försökt skriva om exil och nationell gemenskap, tillhörighet och utanförskap, blodsbånd och individens frihet. I så fall tycker jag att han har lyckats och jag kapitulerar glatt inför fiktionen som säger att den där välnärde, medelålders mannen på omslagsfiken bland mycket annat också härbärgerar en ung, romsk vis-sångerska.

ULRIKA KÄRNBORG
ulrika.karnborg@dn.se

Iran i en liten ruta. Satrapis nya är ett berättarekonomiskt under.

BÖCKER
MARJANE SATRAPI
"KYCKLING MED PLOMMON"
(POULET AUX PRUNES)
ÖVERS. FABIAN GÖRANSON
GALAGO

Det ser så enkelt ut. Några streck blir ett ansikte, en svart tuschyta en kropp. Nästan inga rumsdetaljer. En historia om en man i 50-talets Teheran som kliver in i en musikaffär och vill köpa en tar (tänk shtar).

Med dessa knappa medel bygger Marjane Satrapi en sällsamt mångbottnad serieroman. Efter den succéartade självbiografin "Persepolis" – som även blev film – har hon med "Kyckling med plommon" sökt sig bakåt i sin släkthistoria. Och vuxit ytterligare som seriekonstnär.

Musikern Nasser Ali, han som vill köpa en tar, är Satrapis mammas farbror. Men han dog långt innan Marjane föddes, och det är kring hans märkliga död som berättelsen kretsar.

Det börjar med att Nassers fru slår sönder hans tar. Efter flera försök att ersätta den ger han upp, lägger sig i sin säng och inväntar slutet. I åtta dagar.

DET ÄR ETT GENIDRAG av Satrapi att låta dessa åtta dagar bilda var sitt avsnitt. En känsla av ödesbundenhet binder ihop romanen, samti-

digt som de enskilda kapitlen rör sig fritt i tid och rum. Mot slutet möter Nasser dödsängeln Azrael, som visar sig vara en pratglad sort. Men innan dess har vi kommit den svärmodige musikern in på livet. Vi får ta del av hans förödmjukelser under skolåren och en olycklig ungdomsförälskelse som fortfarande gör ont. Somligt, utöver taren, gör livet värt att leva för Nasser: hans dotter Farzaneh, Sophia Loren. Men knappast mer än så.

Rätt som det är spolar Satrapi fram bandet och vi får veta hur det går för Nassers barn i fram-

tiden. Politiken sätter också sin prägel på historien – detta är efter att CIA avsatt Mosaddeq – liksom persisk poesi och sufisk andlighet. Allt samverkar till att fördjupa porträttet av huvudpersonen.

"Kyckling med plommon" är kort sagt ett berättarekonomiskt under. En skildring av ett svunnet Iran. En samling skarpa, ibland burleska, släktminnen. 85 sidor om livets värde och dödens nödvändighet som väger tyngre än en trave standardprosa.

STEFAN HELGESSON
litteratur@dn.se

Ur Marjane Satrapis "Kyckling med plommon".

Trivs bäst bland snutarna. Mankell syr ihop världen med klumpiga stygn.

BÖCKER
HENNING MANKELL
"KINESEN"
LEOPARD FÖRLAG

Inledningen på "Kinesen" är en effektiv filmbild: utanför Hudiksvall ligger byn, ett tiotal hus, glest utspridda, snötäckta. Men ingen rök stiger ur skorstenarna.

Normala deckare börjar med ett eller två mord, men Henning Mankell slaktar genast hela nitton personer i Hesjövalen. Kvar sitter tre förvånade personer som inte har märkt något.

Utredningen rullar i gång, poliserna nystar ut hur många avspärrningsband som helst och börjar ovigt gräva i vad som kan ha hänt.

Egentligen hade jag velat stanna där, för Mankell har en strålande förmåga att beskriva de murriga poliserna, det praktiska och ofta långtråkiga arbetet med en brottsutredning. Han använder ett lidelsefritt registrerande tonfall som

många deckare innehåller; han beskriver händelser noggrant och känslor i bisatser. Resultatet blir en trygghet för läsaren: ingenting kommer för nära. Ibland är det kallt eller gör ont eller är plågsamt, men det är bara ord. Känslorna långt borta. Enklare så.

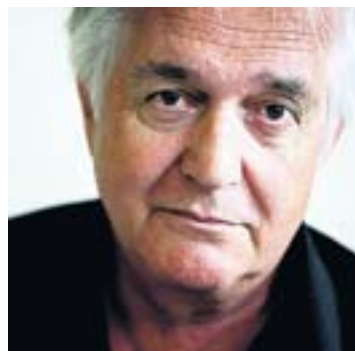
STILEN FUNGERAR MINDRE BRA när bokens huvudperson, domaren Birgitta Roslin, kommer in i texten. Hon är utarbetad, sönderstressad och med högt blodtryck, hennes äktenskap en trött grimas.

För att vara sjukskriven blir Birgitta Roslin överraskande driftig när hon upptäcker att några av Hesjövalens invånare har anknytning till henne själv. Vips har hon börjat göra egna, ambitiösa efterforskningar för att hitta mördaren.

Bakgrunden till det osannolika massmordet ligger långt bak i tiden och i andra delar av världen. Mankell berättar sakta men säkert

om var svensk och kinesisk historia mötts och när hatet grundlades. Och om hur länge hatet kan leva. Han berättar inte bara ur svensk synvinkel, utan ger också de kinesiska huvudpersonernas sida av händelseförloppet.

Sömmen som håller ihop berättelsens båda sidor blir inte bara massmordet i Hesjövalen, utan också Birgitta Roslins förflutna: hon var maoist under sjuttioalets politiska tunnelseende. Mankell berättar

Henning Mankell har en strålande förmåga att beskriva de murriga poliserna, det praktiska och ofta långtråkiga arbetet med en brottsutredning.
FOTO: LINA BERGMAN

tar initierat och utan att döma om viftandet med "Maos lilla röda" och de märkliga definitionerna av massmöten och arbetarkamp; nostalgiskt rödskimrande men också förbryllat. Dåtiden ser obegriplig ut.

DET ÄR FÖRMODLIGEN lättare att läsa om Birgitta Roslins syn på den svenska maoismen om man har en mer positiv syn på Mao. Själv blir jag rätt illa till mods över Birgitta Roslins fortfarande aningslösa hållning.

Men sjuttioalets maoismen blir också ett sätt att förstå dagens Kina. Birgitta Roslin och den kinesiska byråkraten Hong Qui tänker ganska lika om världens utveckling, som är högst närvarande i mordutredningen.

Så syr Mankell ihop hela världen, bitvis med alltför stora klumpiga stygn, men med en i grunden klar syn på människornas samhörighet. Steget är inte långt mellan Hesjövalen och afrikansk politik: det handlar alltid om hur många människor man är beredd att offra för sin egen framgång.

LOTTA OLSSON
lotta.olsson@dn.se

Vård är en mänsklig rättighet. Henry Ascher vädjar till riksdagen.

DEBATT
PAPPERSLÖS = RÄTTSLÖS?
TIDIGARE ARTIKLAR: MACIEJ ZAREMBA
11/5, TOBIAS BILLSTRÖM OCH MACIEJ
ZAREMBA 15/5

När 349 riksdagsledamöter i dag skall trycka på knappen så handlar det bokstavligen om liv och död för asylsökande, gömda och papperslösa. Det handlar om sjukvårdens etik och vårdpersonalens arbets-situation. Förslaget de ska rösta om gäller lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Men än mer handlar det om mänskliga rättig-

heter. Hälsa är en sådan. Utmärkande för mänskliga rättigheter är att de är till för alla människor. Man behöver inte ett tillstånd att vistas i landet eller personnumrets fyra sista siffror. Man behöver inte vara medborgare eller betala skatt och man kan till och med ha brutit mot lagen.

Asylsökande, gömda och papperslösa har rätt till vård för att de är människor. Och vi skall ge dem vård för att de behöver det och för att värna vården.

I Läkartidningen (12/2) har jag tillsammans med andra läkare vid frivilligklinikerna för gömda visat hur det regelverk som nu skall upphöjas till lag leder till ökat lidande, sjuklighet och död hos en grupp patienter som i stor utsträckning består av människor som lyckats fly krig, våld och övergrepp.

VI ÄR MÅNGA SOM påpekat det absurda i att just denna sårbara grupp skall särbehandlas och diskrimineras i vården, att vi som vårdpersonal skall behöva lägga upp utredningar och behandlingar inte utifrån patientens medicinska behov, inte utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet utan utifrån

tretton olika "migrationsstatuskriterier". Detta är fullständigt unikt. Skattesmitare, Englamördare, pedofiler, licensskolkare, gängledare och nazister, alla har de rätt att få sina vårdbehov bedömda på samma villkor som alla andra. Och så måste det vara om allmänheten skall ha fortsatt tillit till oss i vården. Vi sköter vården. Andra problem sköter andra samhällsorgan.

ELLER FINNS DET FLER GRUPPER som också kommer att få se sin rätt till vård inskränkt? Skall läkare i framtiden behöva sortera ut dem som inte kan eller vill arbeta? Eller de hemlösa?

Men framför allt skall vi ge vård

DN den 11 maj.

till asylsökande, papperslösa och flyktingar därför att vi är människor. Vi måste kunna se oss i spegeln utan att behöva skämmas.

HENRY ASCHER
Läkare, docent och medicinskt ansvarig för Rosengrenska kliniken – frivilligt sjukvårdsnätverk för gömda i Göteborgsområdet.